

DR MICHAŁ OLSZOWSKI

Maria Curie-Skłodowska University in Lublin (Poland)

A legal advisor and church attorney, he graduated in canon law from the John Paul II Catholic University of Lublin, studied law at Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, and studied computer science at the same university. He holds a Ph.D. in law from the Jagiellonian University based on his dissertation "Copyright Protection of the Source Code of Computer Programs."

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9307-8039>

E-mail: michal.olszowski@gmail.com

CC-BY-NC-ND 4.0 Deed

THE MAINTENANCE - TYPE OBLIGATION TOWARDS A CHILD AS AN ELEMENT OF PARENTAL RESPONSIBILITY – COMPARATIVE REMARKS ON ARTICLE 27 OF THE POLISH FAMILY AND GUARDIANSHIP CODE AND CANON 1136 OF THE CODE OF CANON LAW

Obowiązek o charakterze alimentacyjnym wobec dziecka jako element odpowiedzialności rodzicielskiej - uwagi porównawcze na tle art. 27 k.r.o. i kan. 1136 Kodeksu Prawa Kanonicznego.

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2026.38.16>

Wprowadzenie

Obowiązek wychowania dziecka jest jednym z najważniejszych i najbardziej doniosłych zadań w życiu rodzica, musi on bowiem dbać o właściwy rozwój dziecka, tak fizyczny jak i społeczny oraz duchowy. Rodzic wychowując dziecko winien jednocześnie starać się zabezpieczyć konieczne środki materialne niezbędne tak do utrzymania dziecka, jak i rozwoju jego talentów. Ów obowiązek zapewniania dziecku środków materialnych koniecznych dla jego rozwoju i zaspokajania jego potrzeb nazywany jest obowiązkiem alimentacyjnym. Doszukując się etymologii terminu „alimenty” można sięgnąć do języka łacińskiego, gdzie rzeczownik *alimentum* oznacza pożywienie, pokarm, środki utrzymania¹, obowiązek alimentacyjny jest zatem powinnością zapewnienia tego rodzaju środków. W Słowniku Języka Polskiego wskazane zostało natomiast, że alimenty stanowią obowiązkowe świadczenie pieniężne na rzecz tych osób z rodziny, które nie są w stanie utrzymać się same². Już Paulus pisał, *necare videtur, qui alimenta detrahis* – „uważa się, że ten kto odejmuje środki utrzymania zabija”³. W innej prawniczej sentencji łacińskiej podkreślone zostało natomiast, iż „środki utrzymania są należne ze względu na potrzeby osoby do nich uprawnionej” – *non aetati, sed necessitati alimenta debentur*⁴. Widać zatem, że już od wieków istnieje świadomość, iż obowiązek zapewnienia środków utrzymania rodziny, czy w węższym ujęciu, utrzymania dziecka, jest obowiązkiem niezwykle istotnym. Można wręcz zaryzykować stwierdzenie, że świadomość tego obowiązku tkwi w naturze samego człowieka.

Niniejszy artykuł ma na celu przedstawienie prawnokanonicznych podstaw świadczenia obowiązku alimentacyjnego na rzecz dziecka i ukazanie tegoż obowiązku w szerszym kontekście, tak z uwzględnieniem nauczania Kościoła Katolickiego, jak i specyfiki

¹ A. Jougan, *Słownik Kościelny Łacińsko-Polski*, Sandomierz 2013, ISBN 978-83-257-0542-8, s. v. alimentum.

² Słownik Języka Polskiego, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/alimenty.html> (dostęp: 6.02.2026 r.).

³ K. Burczak, A. Dębiński, M. Jońca, *Łacińskie sentencje i powiedzenia prawnicze*, Wyd.2. Warszawa 2013, ISBN 978-83-255-5181-0, s. v. necare videtur, qui alimenta detrahis.

⁴ *Ibidem*, s. v. non aetati, sed necessitati alimenta debentur.

uwarunkowań polskiego prawa rodzinnego, a w szczególności art. 27 k.r.o., który reguluje obowiązek przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny. Jednocześnie, choć obowiązek alimentacyjny sprowadzany jest najczęściej do kwestii zapewniania środków utrzymania dziecku po rozwodzie lub oddaleniu się od siebie rodziców, to celem niniejszego artykułu jest również przypomnienie, że także w czasie trwania małżeństwa istnieje obowiązek przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny, który określa się tu nie „obowiązkiem alimentacyjnym”, lecz „obowiązkiem o charakterze alimentacyjnym”⁵.

Problematyka obowiązku alimentacyjnego rodzica względem dziecka ujmowana komparatystycznie w kontekście rozumienia kan. 1136 Kodeksu Prawa Kanonicznego dotyczącego obowiązku wychowania potomstwa była szeroko omawiana w literaturze prawnokanonicznej, główny zaś nacisk w opracowaniach dotyczących wskazanej tematyki kładziony był na kwestię łożenia alimentów na rzecz dziecka po rozstaniu rodziców⁶. Jest to podejście jak najbardziej prawidłowe, albowiem świadczenie obowiązku alimentacyjnego na rzecz dziecka po rozstaniu rodziców jest w praktyce najczęściej spotykanym, a w odczuciu społecznym pozostaje właściwym i moralnie uzasadnionym sposobem postępowania rodzica względem dziecka w tego rodzaju trudnej sytuacji życiowej. Jednakże słusznym wydaje się również przypomnienie, że rodzic również w trakcie trwania małżeństwa posiada obowiązki o charakterze alimentacyjnym względem dziecka wynikające z m.in. art. 27 k.r.o. co koresponduje z istotą rozumienia kan. 1136 KPK i pozwala ukazać wynikające z tego kanonu obowiązki wiernych wobec swych dzieci w jeszcze innym świetle i nieco innym kontekście⁷.

1. Obowiązek zaspokajania potrzeb rodziny w świetle uregulowań polskiego prawa rodzinnego

Obowiązek zaspokajania potrzeb rodziny w czasie trwania małżeństwa, w tym zaspokajania potrzeb dzieci małżonków jest unormowany przede wszystkim w art. 27 k.r.o.⁸. W przepisie tym zawarty jest ogólny obowiązek małżonków o charakterze materialnoprawnym do przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny. Ustawodawca zaznacza, iż obowiązek ten ma być wypełniany wedle sił i możliwości zarobkowych każdego z małżonków, jednocześnie ustawodawca podkreśla, że ów obowiązek może być realizowany w całości lub części w osobistych staraniach o wychowanie dzieci lub pracą we wspólnym gospodarstwie domowym. Przepis ten jest niejako rozwinięciem ogólnej zasady z art. 23 k.r.o., który z kolei stanowi o obowiązku małżonków świadczenia sobie wzajemnej pomocy i współdziałania dla dobra założonej przez siebie rodziny. Warto zaznaczyć, że pewne mechanizmy realizacji obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny ustanowiono również w art. 28

⁵ K. Jędrys, *Obowiązek alimentacyjny a obowiązek o charakterze alimentacyjnym między małżonkami* [w:] E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Aktualne problemy prawa materialnego i procesowego cywilnego*, Wrocław 2019, ISBN 978-83-66066-64-9, s. 81-82, https://repozytorium.uni.wroc.pl/Content/95714/04_K_Jedrys_Obowiazek_alimentacyjny_a_obowiazek_o_charakterze_alimentacyjnym.pdf, (dostęp: 14.01.2026 r.); por. P. Kędziora, *Zakres świadczeń alimentacyjnych między małżonkami w praktyce orzeczniczej sądów powszechnych w Polsce*, *Kortowski Przegląd Prawniczy*, nr 2/2015, s. 17-18, <https://wpia.uwm.edu.pl/czasopisma/sites/default/files/uploads/KPP/2015/2/23-28.pdf> (dostęp: 6.02.2026 r.).

⁶ Por. P. Kroczek, *Kanoniczne zakazy związane z małżeństwem jako możliwość wsparcia ściągłości alimentów na dzieci*, *Polonia Sacra*, nr 29/2011; P. Majer, *Zawarcie małżeństwa kanonicznego a obowiązki naturalne wynikające z poprzedniego związku*, *Annales Canonici*, nr 4/2008; P. Kroczek, *Prawo kanoniczne wsparciem dla polskiego prawa rodzinnego: teoretyczne podstawy i praktyczne przykłady*, *Bielsko-Żywieckie Studia teologiczne*, nr 14/2013.

⁷ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski [w:] *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallotinum, Poznań 1984.

⁸ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz. U. 1964 Nr 9 poz. 59 z późn. zm.

k.r.o. – kreuje on możliwość dochodzenia określonych roszczeń wobec małżonka, który potrzeb rodziny nie zaspokaja⁹.

Obowiązek z art. 27 k.r.o. często jest nazywany obowiązkiem o charakterze alimentacyjnym, by odróżnić go od obowiązku alimentacyjnego w jego klasycznym rozumieniu. Cywilnoprawny obowiązek zaspokajania potrzeb rodziny ma zastosowanie, gdy w dalszym ciągu funkcjonuje więź rodzinna. Jednocześnie dotyczy on całej wspólnoty rodzinnej, nie zaś poszczególnych jej członków¹⁰. Co istotne, obowiązek zaspokajania potrzeb rodziny dotyczy rodzin (małżonków i ich dzieci), które powstały wskutek zawarcia małżeństw w rozumieniu polskiego prawa cywilnego, podczas gdy obowiązek alimentacyjny w jego klasycznym rozumieniu ma charakter indywidualny i powstaje przez sam fakt wydania na świat potomstwa. W konsekwencji obowiązek zaspokajania potrzeb rodziny dotyczy małżonków i ich potomstwa jako całości, nie zaś każdorazowego zaspokajania odrębnych, indywidualnych potrzeb członków rodziny¹¹. Obowiązek zaspokajania potrzeb rodziny jest nierozzerwalnie związany z kwestią trwania małżeństwa, bowiem wygasa on w momencie prawomocnego rozwiązania małżeństwa przez rozwód, jak również orzeczenia separacji¹².

Analizując, czym są owe potrzeby rodziny, które winno się zaspokajać, należy wskazać, że pojęcie to obejmuje zarówno dostarczanie środków niezbędnych do życia w danej grupie rodzinnej jako całości (zapewnienie ogrzewania, światła, wody, etc.), jak i zaspokajania ich potrzeb, które mają indywidualny charakter (jak przykładowo zapewnienie dzieciom ubrań czy wyżywienia). Jednocześnie jeśli chodzi o dzieci to zaspokajanie ich indywidualnych potrzeb nie dotyczy wyłącznie dostarczania im środków materialnych - istotna jest konieczność dbania o ich rozwój w kontekście fizycznym i duchowym, co wprost wynika z art. 96 k.r.o. Rodzic musi się zatem zatroszczyć również o rozwój intelektualny swych dzieci, właściwą edukację, rozwój pasji, zachowanie dzieci w odpowiednim zdrowiu, zaś to wszystko oczywiście łączy się również z nakładami finansowymi¹³.

Nakłady finansowe nie ograniczają się wyłącznie do zaspokajania potrzeb rodziny z majątku wspólnego, bowiem mogą one również pochodzić z majątku osobistego małżonka¹⁴. W praktyce przepis art. 27 k.r.o. będzie miał zastosowanie najczęściej w sytuacji, gdy małżonkowie żyją we wspólnym gospodarstwie domowym, posiadają majątek wspólny - jednakże jeden z nich niejako odcina współmałżonka od partycypacji w swym wynagrodzeniu, bądź też gdy racjonuje on przekazywanie swego wynagrodzenia współmałżonkowi do określonych kwot, które są na tyle niewysokie, że nie wystarczają na zaspokojenie potrzeb rodziny. Takie postępowanie współmałżonka, który pozostawia do swej własnej dyspozycji środki, które powinny być przekazywane do domowego budżetu, prowadzi do sytuacji, gdy drugi z małżonków musi z własnego wynagrodzenia, czy ze swych własnych oszczędności finansować utrzymanie domu, jak również potrzeby własne i potrzeby dzieci. Omawiana okoliczność naruszająca podstawowe zasady moralne i zasady współżycia społecznego może skutkować tym, że małżonek przy wykorzystaniu instrumentów wynikających z art. 27 k.r.o. oraz z art. 28 k.r.o., będzie dochodził wobec współmałżonka określonych roszczeń, by móc

⁹ Zob. szerz. E. Kabza, *Zaspokajanie potrzeb rodziny w trakcie trwania związku małżeńskiego*, s. 54-55, *Zeszyty Prawnicze*, nr 1/2018, <https://czasopisma.uksw.edu.pl/index.php/zp/article/view/2438/2558>, (dostęp: 26.01.2026 r.).

¹⁰ *Ibidem*, s. 42-43.

¹¹ T. Smyczyński, *Alimentacja dzieci a obowiązek przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, nr 2/1977, s. 37-39, s. 42.

¹² Zob. szerz. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r., sygn. akt: III CZP 39/11, por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 sierpnia 1974 r., sygn. akt: III CZP 46/74.

¹³ Zob. T. Smyczyński, *Alimentacja...*, op. cit., s. 47.

¹⁴ E. Kabza, *Zaspokajanie...* op. cit., s. 52.

zaspokoić potrzeby własne i dzieci (względnie wyłącznie w imieniu dziecka będzie dochodził on roszczeń alimentacyjnych w ich klasycznym rozumieniu)¹⁵.

Wydaje się, że w czasie trwania małżeństwa bardziej praktycznego znaczenia nabiera dochodzenie roszczeń służących zaspokajaniu całości potrzeb rodziny, bowiem na gruncie jednej sprawy zainicjowanej w sądzie można uzyskać tytuł do pozyskania od współmałżonka środków utrzymania domu i całej rodziny, służących również zaspokojeniu bieżących, indywidualnych potrzeb drugiego małżonka i dzieci, nie zaś tylko środków służących utrzymaniu poszczególnych jej członków, co jest właściwe dla spraw typowo alimentacyjnych¹⁶.

2. Nauczanie Kościoła dotyczące zagadnienia konieczności zapewniania dzieciom środków utrzymania i wychowania.

By móc właściwie porównać obowiązki dotyczące utrzymania i wychowania potomstwa, które zostały unormowane w kan. 1136 KPK w kontekście brzmienia przepisu art. 27 k.r.o., jak również by odpowiednio zrozumieć zamysł prawodawcy kościelnego dotyczący istoty tego przepisu, należy wpięrcw odnieść się do nauczania Kościoła Katolickiego sprzed powstania Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. (oraz przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r)¹⁷, które niewątpliwie miało wpływ na ostateczny kształt kan. 1136 KPK.

Sam obowiązek utrzymania potomstwa opiera się na naturalnej relacji pomiędzy rodzicem, a dzieckiem, jego źródła zaś można doszukiwać się w prawie naturalnym¹⁸. Wynika on również z zasad wiary i moralności chrześcijańskiej, wspomniany jest on choćby w Liście do Koryntian, gdzie święty Paweł wskazał: „oto po raz trzeci zamierzam do was przybyć, a nie będę was obciążał. Nie szukam bowiem tego, co wasze, ale was samych. Nie dzieci rodzicom winny gromadzić majątności, lecz rodzice dzieciom”¹⁹. W czasach nieco bardziej współczesnych o obowiązku utrzymania rodziny wypowiadał się między innymi papież Leon XIII, który wskazał, że wynika on z prawa naturalnego - w encyklice *Rerum Novarum* podkreślił, iż ojciec winien zaspokajać potrzeby i dostarczać środków utrzymania swym dzieciom, wskazywał także, iż pracownik winien otrzymywać taką płacę, która pozwoli mu zaspokajać potrzeby żony i dzieci²⁰. Tylko taki rodzaj wynagrodzenia mógł być uznany za płacę sprawiedliwą, która w swym założeniu winna pomóc rodzinie zaspokajać jej potrzeby bytowe i pozwolić w sposób godny i moralny żyć²¹.

Również kolejni papieże poświęcali swe nauczanie wskazanej tematyce. W encyklice *Divini Illius Magistri* Pius XI zauważa, że dziecko winno do momentu usamodzielnienia się pozostawać pod opieką rodziców, a obowiązkiem rodziców jest wychowywać dziecko, aż do momentu, gdy będzie się ono w stanie utrzymać. Jednocześnie Pius XI odwołuje się również do kan. 1113 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r. podkreślając, że powinnością rodzica jest

¹⁵ Zob. szerz. T. Smyczyński, *Alimentacja...*, op. cit., s. 51-54.

¹⁶ Por. J. Szczechowicz, *Ochrona rodziny w świetle uregulowania art. 27 k.r.o.*, *Studia Prawnoustrojowe*, nr 45/2019, s. 327.

¹⁷ *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, AAS 9 (1917) pars II, s. 2-593.

¹⁸ M. Plant, *Parent and Child – Effect of Adoption on Duty of Parent to Support Child*, *Michigan Law Review*, nr 36/1938, <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=10950&context=mlr&utm>, (dostęp: 23.01.2026 r.).

¹⁹ 2 Kor 12,14, *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, przekład polski* – K. Romaniuk, Sandomierz 2013, ISBN 978-83-7300-851-9.

²⁰ Leon XIII, *Litterae encyclicae Rerum Novarum z dnia 15 maja 1891 r.*, *Acta Leonis XIII*, t. XI, (1892), https://www.vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_1-xiii_enc_15051891_rerum-novarum.html.

²¹ F. Mazurek, *Prawa społeczne człowieka w encyklice Rerum Novarum*, *Roczniki Nauk Społecznych*, nr 1/1991-1992.

zapewnienie dziecku doczesnego dobrobytu²². Natomiast w encyklice *Casti Connubii* Pius XI podkreślał, że nie wystarczy tylko wydać dziecko na świat, ale szczególnym, następczym obowiązkiem jest to dziecko wychować. Papież wskazywał, że ów obowiązek wychowania dziecka jest nie tylko prawem danym rodzicom przez Boga, ale również danym przez Boga obowiązkiem. Pius XI zwracał uwagę, że dziecko w sferze życia przyrodzonego, jak i nadprzyrodzonego nie jest w stanie samodzielnie zadośćuczynić swoim potrzebom i właśnie dlatego potrzebuje ono pomocy rodziców, których szczególną rolą jest zapewnić dziecku środki służące właściwemu rozwojowi²³.

Kolejno w encyklice *Quadragesimo anno* Pius XI, podobnie jak Leon XIII, zauważa, że ojciec rodziny powinien uzyskiwać takie wynagrodzenie, które zadośćuczyni potrzebom założonej przez niego rodziny. Papież podkreślał konieczność otrzymywania przez pracowników odpowiednio wysokiej płacy, sprzeciwiając się wyzyskowi i argumentując, że nie powinno się doprowadzać do sytuacji, w której z uwagi na zbyt niską pensję ojca również matka dziecka będzie zmuszona do pracy, by zaspokajać potrzeby rodziny. Jednocześnie Pius XI, będąc świadom tego, że nie zawsze we współczesnych mu realiach społecznych będzie możliwe uzyskiwanie takich zarobków, które umożliwiałyby ojcu utrzymać rodzinę, apelował o to, by dokonać zmian koniecznych do uzyskania takiego stanu rzeczy²⁴.

Warto tu także odwołać się do nauczania papieża Jana XXIII, który w encyklice *Mater et Magistra*, podkreślił, że obowiązek wychowania dzieci przez rodziców ma szczególny wymiar edukacyjny i kształtujący ich przyszłe postawy. Jan XXIII zauważa, że wykonywanie swych obowiązków względem rodziny wiąże się z ofiarami i trudnościami, a samo wychowanie dzieci nie jest łatwym zadaniem, natomiast, gdy dziecko obserwuje właściwe postawy wychowawcze swych rodziców daje to szansę, że w przyszłości będzie ono powielać je w założonej własnej rodzinie²⁵. Fakt, iż wychowanie dzieci jest szczególnym obowiązkiem podkreślane było również w nauczaniu Soboru Watykańskiego II²⁶, gdzie w Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et Spes* z dnia 7 grudnia 1965 r. wskazuje się, że wychowanie dzieci jest obowiązkiem rodziców, ich zadaniem, misją, zaś rodzice winni kierować się w nim przede wszystkim dobrem dziecka²⁷. Również w deklaracji *Gravissimum Educationis* z dnia 28 października 1965 r. zostało podkreślone, że rodzice są głównymi i pierwszymi wychowawcami swych dzieci²⁸, w adhortacji apostolskiej *Familiaris Consortio*, że wychowanie dzieci, jest nie tylko prawem, ale i obowiązkiem rodziców²⁹.

Na koniec warto zauważyć, że również w Katechizmie Kościoła Katolickiego zwraca się uwagę, że rodzice winni zaspokajać potrzeby materialne i duchowe swoich dzieci³⁰.

²² Pius XI, *Litterae encyclicae Divini Illius Magistri* z dnia 29 grudnia 1929 r., AAS 22 (1930), s. 49-86, pkt 33-34.

²³ Pius XI, *Litterae encyclicae Casti connubii* z dnia 30 grudnia 1930 r., AAS 22 (1930), s. 539-592, pkt 16.

²⁴ Pius XI, *Litterae encyclicae Quadragesimo anno* z dnia 15 maja 1931 r., AAS 23 (1931), s. 177—228, pkt 71.

²⁵ Jan XXIII, *Litterae encyclicae Mater et Magistra*, z dnia 15 maja 1961 r., AAS 53 (1961), s. 401-464, pkt 16.

²⁶ R. Navarro Valls, *Komentarz do kan. 1136 Kodeksu Prawa Kanonicznego* [w:] P. Lombardia, J. Arrieta, J. Fornes i in., *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, Kraków 2011, ISBN 978-83-264-0099-5, s. 855.

²⁷ Sobór Watykański II, *Constitutio pastoralis de Ecclesia in mundo huius temporis Gaudium et spes* z dnia 7 grudnia 1965 r., AAS 58 (1966), s. 1025-1120, pkt. 48 i 50.

²⁸ Sobór Watykański II, *Declaratio de educatione christiana Gravissimum educationis* z dnia 28 października 1965 r., AAS 58 (1966), s. 728-739, pkt. 3.

²⁹ Jan Paweł II, *Adhortatio apostolica Familiaris consortio* z dnia 22 listopada 1981, AAS 74 (1982), s. 81-191, pkt 36.

³⁰ *Katechizm Kościoła Katolickiego. Wydanie II poprawione*, Poznań 2022, ISBN 978-83-7014-696-2 pkt 2228.

3. Obowiązek wychowania dziecka oraz zapewnienia mu środków rozwoju i utrzymania w kontekście przepisów prawa kanonicznego – uwagi na tle porównawczym.

Jak już zostało wskazane, z art. 27 k.r.o. (w kontekście również brzmienia art. 23 k.r.o. i 96 k.r.o.), wywodzony jest obowiązek przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny jako całości, co nierozzerwanie związane jest również z koniecznością zaspokajania potrzeb dzieci małżonków. Zgodnie z polskim prawem rodzinnym dzieciom winno się dostarczyć środków służących ich utrzymaniu, rozwojowi, a także zapewnić środki służące rozwojowi ich pasji oraz umiejętności. Sama realizacja wskazanego obowiązku nie musi być sprowadzana do kwestii finansowych (choć to one w obecnych czasach odgrywają szczególną rolę), bowiem może ona również polegać na osobistych staraniach małżonka w wychowaniu dzieci lub pracy we wspólnym gospodarstwie domowym. W przeciwieństwie do klasycznie rozumianego obowiązku alimentacyjnego, obowiązki wynikające z art. 27 k.r.o. w orzecznictwie sądów polskich nazywane są obowiązkami o charakterze alimentacyjnym. System polskiego prawa rodzinnego w sposób szczególny kładzie nacisk w kontekście rodzinnym i społecznym na obowiązek wychowania dzieci oraz dbania o zaspokajanie potrzeb członków rodziny, w tym właśnie dzieci, należy jednocześnie podkreślić, że również prawodawca kościelny uznaje starania rodziców w zakresie wychowania i zaspokajania potrzeb potomstwa za niezwykle istotne.

Kanonem Kodeksu Prawa Kanonicznego, który z kolei może być zestawiany z brzmieniem art. 27 k.r.o. jest kan. 1136 KPK. Zgodnie z jego treścią, to rodzice mają najpoważniejszy obowiązek i najpierwsze prawo troszczenia się zgodnie, według swoich możliwości, o wychowanie potomstwa zarówno fizyczne, społeczne i kulturalne, jak i moralne oraz religijne. Bezpośrednim poprzednikiem kan. 1136 KPK był kan. 1113 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r. Zostało w nim, podobnie jak w kan. 1136 KPK, podkreślone, że wychowanie dzieci stanowi najpoważniejszy obowiązek rodziców (*obligatio gravissima*), wskazuje się, że obowiązek ten w swej istocie obciąża sumienie rodziców, wywodzony jest on z prawa naturalnego, a zadaniem Kościoła przez swe nauczanie jest autentycznie to prawo interpretować³¹. Przytaczany przepis, będący poprzednikiem kan. 1136 KPK, wyraża więc i potwierdza normy prawa naturalnego, jak również jest zbieżny z nauką Leona XIII zawartą w przytoczonej już wcześniej encyklice *Rerum Novarum*. Wychowanie dzieci przez rodziców zgodnie z brzmieniem kan. 1113 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r. odbywa się na płaszczyźnie religijnej, moralnej, fizycznej i społecznej, zaś winni oni to czynić wedle swych możliwości. Obowiązkiem rodziców jest zatem zapewnienie dzieciom odpowiedniej edukacji, właściwych warunków mieszkalnych, odpowiedniego jedzenia, zachęcanie do aktywnego rozwoju fizycznego, jak również wychowanie moralne i religijne dzieci³². Rozwój fizyczny ma polegać przede wszystkim na czuwaniu przez rodziców nad życiem i zdrowiem dziecka, a nieodłącznie wiąże się to oczywiście z nakładami finansowymi³³.

Jak wskazano również w nauczaniu Kościoła po 1917 r. w sposób silny akcentowana była rola rodzica we właściwym wychowaniu dziecka, stąd i w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. kan. 1136 KPK – mimo że nieco inaczej sformułowany - podkreśla te same wartości, którymi winien kierować się rodzic w wychowaniu dziecka. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. jednocześnie stawia nieco inne akcenty, albowiem w kan. 1136 KPK zostało podkreślone, że wychowanie dzieci stanowi najpoważniejszy obowiązek rodziców, ale i

³¹ J. Młynarczyk, *Prawo Kościelne według Kodeksu Piusa X*. Tom drugi – prawo rzeczowe, Marjówka 1923, s. 178.

³² T. Bouscaren, A. Ellis, *Canon Law. A Text and Commentary*, Milwaukee 1946 r., s. 538-539.

³³ J. Młynarczyk, *Prawo...* op. cit., s. 178.

najpierwsze prawo (*ius primarium*)³⁴. Wychowanie to winno dotyczyć sfery fizycznej, społecznej, kulturalnej, moralnej i religijnej, ma ono również zapewnić dziecku doczesny byt³⁵. Celem wychowania dziecka ma być przygotowanie dzieci do życia chrześcijańskiego, ale również do wychowania ich na wartościowych członków społeczeństwa wnoszących doń odpowiedni wkład, dzieci bowiem żyją w społeczeństwie i powinny być do tego rodzaju życia od przyjscia na świat przygotowywane³⁶.

Podsumowując powyższe zestawienie kan. 1136 KPK z art. 27 k.r.o., można wskazać, że choć należą one do dwóch odmiennych porządków prawnych oraz mają nieco inne zastosowania, to przyświecają im bardzo podobne wartości i cele. Art. 27 k.r.o. normuje obowiązki o charakterze alimentacyjnym służące zaspokajaniu potrzeb rodziny w tym dzieci w czasie trwania małżeństwa. W kontekście treści tego przepisu rodzic winien zaspokajać potrzeby swej rodziny w tym również potrzeby potomstwa, ma on obowiązek dochowywać starań dotyczących ich wychowania, a także przeznaczać środki materialne służące na pokrycie potrzeb wychowawczych dzieci. Porównując unormowania przepisu art. 27 k.r.o. i kan. 1136 KPK widać, iż mają one silny wydźwięk aksjologiczny, mają one na celu dobro dziecka i podkreślają potrzebę właściwego jego wychowania. Stawiając na głównym planie potrzeby dziecka, jako członka rodziny przepisy te kreują po stronie rodzica szczególny obowiązek stanowiący w wymiarze etycznym poświęcenie, by owe potrzeby dziecka w kontekście wychowawczym i materialnym zaspokajać. Przepisy te, mimo że należą do dwóch odrębnych, różniących się od siebie porządków prawnych, mają na celu podkreślenie kwestii społecznie i etycznie istotnych, a ich aksjologiczne nacechowanie sprawia, że są nośnikami podobnych wartości moralnych. Sposób konstrukcji analizowanych przepisów stanowi wyraz kształtowania tak przez prawodawcę kościelnego, jak również państwowego ustawodawcę przepisów o charakterze wychowawczym, niejako drogowskazów właściwego postępowania, które mają przypominać o tym, jakie społeczne i moralne konsekwencje wiążą się z wydaniem na świat potomstwa. Po redakcji i sposobie sformułowania wskazanych przepisów widać, że ich twórcom, mimo wielu różnic światopoglądowych i naturalnych odrębności obydwu systemów prawnych przyświecały podobne wartości, a obowiązki wychowawcze względem dziecka, w tym obowiązek jego utrzymania, zostały podniesione dzięki ich skodyfikowaniu do rangi obowiązku prawnego w sferze prawa pozytywnego.

Bibliografia:

Źródła:

1. Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski [w:] Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallotinum, Poznań 1984
2. Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus, AAS 9 (1917) pars II, s. 2-593
3. Jan XXIII, Litterae encyclicae *Mater et Magistra*, z dnia 15 maja 1961 r., AAS 53 (1961), s. 401-464
4. Jan Paweł II, Adhortatio apostolica *Familiaris consortio* z dnia 22 listopada 1981, AAS 74 (1982), s. 81-191

³⁴ J. Krukowski, *Komentarz do kan. 1136 Kodeksu prawa kanonicznego* [w:] J. Krukowski (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, Tom III/2. Księga IV. Uświęcające zadanie Kościoła, Poznań 2011, ISBN 978-83-7014-664-3, s. 340.

³⁵ E. Szafronowski, *Prawo kanoniczne w okresie odnowy soborowej. Podręcznik dla duchowieństwa*. Tom drugi, Warszawa 1979, s. 303.

³⁶ L. Robitaille, *Komentarz do kan. 1136 Kodeksu Prawa Kanonicznego*, [w:] J. P. Beal, J. A. Cordien, T. J. Green (red.), *New Commentary on the Code of Canon Law. An Entirely New and Comprehensive Commentary by Canonists from North America and Europe, with a Revised English Translation of the Code*, Mahwah, New Jersey 2000, ISBN 978-08-0910-502-1, s. 1357.

5. Katechizm Kościoła Katolickiego. Wydanie II poprawione, Poznań 2022, ISBN 978-83-7014-696-2

6. Leon XIII, *Litterae encyclicae Rerum Novarum* z dnia 15 maja 1891 r., *Acta Leonis XIII*, t. XI, (1892), https://www.vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum.html

7. Sobór Watykański II, *Declaratio de educatione christiana Gravissimum educationis z dnia 28 października 1965 r.*, AAS 58 (1966), s. 728-739

8. Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, przekład polski – K. Romaniuk, Sandomierz 2013, ISBN 978-83-7300-851-9

9. Pius XI, *Divini Illius Magistri* z dnia 29 grudnia 1929 r., AAS 22 (1930), s. 49-86

10. Pius XI, *Litterae encyclicae Casti connubii* z dnia 30 grudnia 1930 r., AAS 22 (1930), s. 539-592

11. Pius XI, *Litterae encyclicae Quadragesimo anno* z dnia 15 maja 1931 r., AAS 23 (1931), s. 177—228

12. Sobór Watykański II, *Constitutio pastoralis de Ecclesia in mundo huius temporis Gaudium et spes* z dnia 7 grudnia 1965 r., AAS 58 (1966), s. 1025-1120

13. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz. U. 1964 Nr 9 poz. 59 z późn. zm.

Orzeczenia:

1. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 sierpnia 1974 r., sygn. akt: III CZP 46/74

2. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r., sygn. akt: III CZP 39/11

Literatura:

1. Bouscaren T., Ellis A., *Canon Law. A Text and Commentary*, Milwaukee 1946 r.

2. Burczak K., Dębiński A., Jońca M., *Łacińskie sentencje i powiedzenia prawnicze*. 2 wydanie, Warszawa 2013, ISBN 978-83-255-5181-0

3. Jougan A., *Słownik Kościelny Łacińsko-Polski*, Sandomierz 2013, ISBN 978-83-257-0542-8

4. Kroczek P., *Kanoniczne zakazy związane z małżeństwem jako możliwość wsparcia ściągłości alimentów na dzieci*, *Polonia Sacra*, nr 29/2011

5. Kroczek P., *Prawo kanoniczne wsparciem dla polskiego prawa rodzinnego: teoretyczne podstawy i praktyczne przykłady*, *Bielsko-Żywieckie Studia teologiczne*, nr 14/2013

6. Krukowski J., *Komentarz do kan. 1136 Kodeksu prawa kanonicznego* [w:] J. Krukowski (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, Tom III/2. Księga IV. Uświęcające zadanie Kościoła, Poznań 2011, ISBN 978-83-7014-664-3

7. Majer P., *Zawarcie małżeństwa kanonicznego a obowiązki naturalne wynikające z poprzedniego związku*, *Annales Canonici*, nr 4/2008

8. Mazurek F., *Prawa społeczne człowieka w encyklice Rerum Novarum*, *Roczniki Nauk Społecznych*, nr 1/1991-1992

9. Młynarczyk J., *Prawo Kościelne według Kodeksu Piusa X*. Tom drugi – prawo rzeczowe, Marjówka 1923

10. Navarro Valls R., *Komentarz do kan. 1136 Kodeksu Prawa Kanonicznego* [w:] P. Lombardia, J. Arrieta, J. Fornes i in., *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, Kraków 2011, ISBN 978-83-264-0099-5

11. Robitaille L., *Komentarz do kan. 1136 Kodeksu Prawa Kanonicznego*, [w:] J.P. Beal, J.A. Cordien, T. J. Green (red.), *New Commentary on the Code of Canon Law. An Entirely New and Comprehensive Commentary by Canonists from North America and Europe, with a Revised English Translation of the Code*, Mahwah, New Jersey 2000, ISBN 978-08-0910-502-1

12. Smyczyński T., *Alimentacja dzieci a obowiązek przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, nr 2/1977.

13. Szczechowicz J., *Ochrona rodziny w świetle uregulowania art. 27 k.r.o.*, Studia Prawnoustrojowe, nr 45/2019

14. Szafranski E., *Prawo kanoniczne w okresie odnowy soborowej. Podręcznik dla duchowieństwa*, Tom drugi, Warszawa 1979

Netografia

1. Jędrys K., *Obowiązek alimentacyjny a obowiązek o charakterze alimentacyjnym między małżonkami* [w:] E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Aktualne problemy prawa materialnego i procesowego cywilnego*, Wrocław 2019, ISBN 978-83-66066-64-9, https://repozytorium.uni.wroc.pl/Content/95714/04_K_Jedrys_Obowiazek_alimentacyjny_a_obowiazek_o_charakterze_alimentacyjnym.pdf

2. Kabza E., *Zaspokajanie potrzeb rodziny w trakcie trwania związku małżeńskiego*, Zeszyty Prawnicze, nr 1/2018, <https://czasopisma.uksw.edu.pl/index.php/zp/article/view/2438/2558>

3. Kędziora P., *Zakres świadczeń alimentacyjnych między małżonkami w praktyce orzeczniczej sądów powszechnych w Polsce*, Kortowski Przegląd Prawniczy, nr 2/2015, s. 17-18, <https://wpia.uwm.edu.pl/czasopisma/sites/default/files/uploads/KPP/2015/2/23-28.pdf>

4. Plant M., *Parent and Child – Effect of Adoption on Duty of Parent to Support Child*, Michigan Law Review, nr 36/1938, <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=10950&context=mlr&utm>.

5. Słownik Języka Polskiego, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/alimenty>